GLOBALLASHUV VA AXBOROT JAMIYATIDA MILLIY O‘ZLIKNI SAQLASH MASALALARI

Qosimov Xamidullo Abduqaxxor o‘g‘li

Namangan Davlat universiteti Ijtimoiy fanlar fakulteti Falsafa yo‘nalishi M.FAL-AU-25 guruh talabasi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada globallashuv jarayonlari va axborot jamiyatining shakllanishi sharoitida milliy o‘zlikni saqlash masalalari tahlil qilinadi. Milliy identifikatsiyaning asosiy tarkibiy qismlari, globallashuvning ijobiy va salbiy ta’sirlari hamda milliy qadriyatlarni asrab-avaylashning zamonaviy mexanizmlari yoritiladi. Shuningdek, yoshlar tarbiyasi, ta’lim tizimi va axborot makonining milliy o‘zlikni shakllantirishdagi o‘rni ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: Milliy qadriyatlar, ijtimoiy-falsafiy tahlil, globallashuv, axborot jamiyati, milliy o‘zlik, milliy identifikatsiya, ma’naviyat, madaniyat, axborot xavfsizligi, qadriyatlar.

Аннотация: В данной статье анализируются вопросы сохранения национальной идентичности в контексте процессов глобализации и формирования информационного общества. Выделены основные компоненты национальной идентичности, позитивные и негативные последствия глобализации, а также современные механизмы сохранения национальных ценностей. Раскрыта также роль воспитания молодежи, системы образования и информационного пространства в формировании национальной идентичности.

Ключевые слова: Национальные ценности, социально-философский анализ, глобализация, информационное общество, национальная идентичность, духовность, культура, информационная безопасность, ценности.

Abstract: This article analyzes the issues of preserving national identity in the context of globalization processes and the formation of the information society. The

main components of national identity, the positive and negative effects of globalization, as well as modern mechanisms for preserving national values, are highlighted. The role of youth education, the education system, and the information space in the formation of national identity is also revealed.

Keywords: National values, socio-philosophical analysis, globalization, information society, national identity, national identity, spirituality, culture, information security, values.

XXI asr insoniyat taraqqiyotida globallashuv va axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi bilan tavsiflanadi. Dunyoning turli mamlakatlari o‘rtasidagi iqtisodiy, siyosiy, madaniy va axborot aloqalari misli ko‘rilmagan darajada kuchaymoqda. Bunday sharoitda xalqlarning o‘z milliy qiyofasi, tili, madaniyati va qadriyatlarini saqlab qolish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Globallashuv bir tomondan taraqqiyot, innovatsiya va ilmiy hamkorlik uchun keng imkoniyatlar yaratgan bo‘lsa, ikkinchi tomondan ayrim milliy madaniyatlarning zaiflashuvi va madaniy standartlashuv xavfini ham yuzaga keltirmoqda.

“O‘zini anglagan inson, degan edi u, o‘zi uchun nima foydaliligi va nimalarga qodir ekanligini yaxshi tushunadi. U qo‘lidan keladigan ish bilan shug‘ullanish asnosida o‘z ehtiyojini qondiradi va saodatga erishadi. Har qanday xato va baxtsizliklardan holi bo‘ladi. Buning natijasi o‘laroq, u o‘zga odamlarni qadrlay oladi va ulardan ezgulik yo‘lida foydalana biladi. Oqibatda o‘zini kulfatlardan asraydi”1 Globallashuvni to‘xtatish yoki undan chetda qolish mumkin emas. Muhim vazifa — global taraqqiyot yutuqlaridan foydalanish bilan birga milliy o‘zlikni saqlab qolishdir. Buning uchun yoshlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, axborot madaniyatini yuksaltirish va milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiya berish zarur. Milliy o‘zlikni saqlash globallashuvga qarshi kurash emas, balki milliy madaniyatning global

1 Choriyev A. Inson falsafasi. –T.,2004, 112-bet

makondagi munosib ishtirokini ta’minlash demakdir.

Globallashuvning mohiyati va xususiyatlari, Globallashuv — bu dunyo mamlakatlari va xalqlarining turli sohalardagi o‘zaro bog‘liqligi va integratsiyasining kuchayish jarayonidir. Ushbu jarayonning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- Axborot almashinuvining tezlashuvi;
- Xalqaro iqtisodiy integratsiya;
- Madaniyatlararo muloqotning kengayishi;
- Zamonaviy kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi;
- Global muammolar va manfaatlarning shakllanishi.

Milliy o‘zlik tushunchasi va uning ahamiyati, Milliy o‘zlik — bu xalqning tarixiy xotirasi, tili, diniy va ma’naviy qadriyatlari, urf-odatlari hamda madaniy merosi asosida shakllanadigan ijtimoiy ong shaklidir.

Milliy o‘zlik quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

- Ona tili;
- Milliy tarix;
- Madaniy meros;
- Milliy qadriyatlar;
- An’analar va urf-odatlar;
- Vatanparvarlik tuyg‘usi.

Milliy o‘zlik jamiyatning ma’naviy mustaqilligini ta’minlaydi va avlodlar o‘rtasidagi tarixiy davomiylikni saqlashga xizmat qiladi. Axborot jamiyatida milliy o‘zlikka ta’sir etuvchi omillar, Axborot jamiyatida insonlar kunning katta qismini internet va raqamli platformalarda o‘tkazadilar. Bu esa turli madaniy ta’sirlarning

kuchayishiga olib keladi.

Ijobiy ta’sirlar

- Milliy madaniyatni dunyoga targ‘ib qilish imkoniyatining kengayishi;
- Elektron kutubxonalar va raqamli arxivlarning yaratilishi;
- Milliy tarix va madaniyatga oid ma’lumotlarning ommalashuvi;
- Xalqaro ilmiy va madaniy hamkorlikning rivojlanishi.

Salbiy ta’sirlar

- Ommaviy madaniyatning haddan tashqari keng tarqalishi;
- Ona tilidan foydalanish doirasining qisqarishi;
- Yoshlar orasida begona madaniy stereotiplarning kuchayishi;
- Axborot manipulyatsiyasi va mafkuraviy tahdidlar.

Shu bois axborot oqimlaridan oqilona foydalanish zamonaviy davrning muhim talablaridan biridir. Milliy o‘zlikni saqlashning asosiy yo‘nalishlari, Ta’lim va tarbiya, Milliy qadriyatlarni yosh avlod ongiga singdirishda ta’lim tizimi muhim o‘rin tutadi. Maktab va oliy ta’lim muassasalarida milliy tarix, adabiyot va madaniyatni chuqur o‘rganish yoshlarning milliy identifikatsiyasini mustahkamlaydi. Ona tilini rivojlantirish, Til milliy o‘zlikning eng muhim belgilaridan biridir. Ona tilining ilm-fan, texnologiya va raqamli platformalardagi mavqeini mustahkamlash milliy madaniyatning yashovchanligini ta’minlaydi. Madaniy merosni asrash Tarixiy obidalar, milliy adabiyot, xalq og‘zaki ijodi va san’at namunalarini asrab-avaylash milliy o‘zlikning muhim omillaridan hisoblanadi. Raqamli makonda milliy kontent yaratish, Bugungi kunda milliy qadriyatlarni targ‘ib qiluvchi veb-saytlar, elektron kutubxonalar, podkastlar, videodarslar va ijtimoiy tarmoq loyihalarini rivojlantirish alohida ahamiyatga ega.

Globallashuv va axborot jamiyati zamonaviy taraqqiyotning ajralmas qismidir.

Ushbu jarayonlar insoniyat uchun ulkan imkoniyatlar yaratishi bilan birga, milliy o‘zlikni saqlash masalasini ham dolzarb vazifaga aylantirmoqda. Milliy til, tarix, madaniyat va ma’naviy qadriyatlarni asrab-avaylash, ularni zamonaviy axborot makonida faol targ‘ib qilish milliy taraqqiyotning muhim sharti hisoblanadi. Shunday ekan, globallashuv sharoitida milliy o‘zlikni saqlash va rivojlantirish har bir jamiyatning strategik vazifalaridan biri bo‘lib qolaveradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Sh.Mirziyoyev. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. - Toshkent: “O‘zbekiston” – 2017.

2. Sh.Mirziyoyev. Asarlar . 1-jild Milliy taraqqiyot yo‘limizni qatiyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga kutaramiz. Toshkent-“O‘zbekiston” – 2017 .

3. S.Otamuratov, J.Ramatov, S.Husanov “Ma’naviyat asoslari” (ma’ruzalar matni) Toshkent-2000

4. Choriyev A. Inson falsafasi. 2 tomlik. Mustaqil shaxs. /Monograflya. T., Chinor ENK, 2002.

5. Imom al-Buxoriy. Al-adab al-mufrad. – Toshkent: Movarounnahr, 2005.

6. M.Hamdamova “Ma’naviyat asoslari” o‘quv qo‘llanma TOSHKENT — 2008

7. Otamuratov S. Globallashuv va millat (Siyosiy-falsafiy tahlil). – Toshkent: Yangi asr avlodi. 2008.

8. G ‘aybullayev O. Shaxs ma’naviy kamoloti va estetik madaniyat /Monograflya. T., Chashma print, 2008

9. Jo‘raev N. Iqtidorli yoshlarni tarbiyalash – jamiyat taraqqiyotining muhim omili.

Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari. – Toshkent: “Ma’naviyat”, 2013.

10. S.H.Nosirxo‘jayev, M.F.Lafasov S.A.A’zamxo‘jayeva “Ma’naviyat asoslari” Toshkent 2016

11. V.Qo‘chqorov, O.Mahmudov, Z.Zamonov “Ma’naviyat asoslari” Toshkent «Yangiyo‘l Poligraf Servis» 2018

12. O.M.G‘aybullayev “Milliy g‘oya tarixi va nazariyasi” TOSHKENT–2019

13. X.Qosimov “Milliy g‘oyada ma’naviy va moddiy hayot uyg‘unligi” Namangan davlat universiteti ilmiy axborotnomasi 9-son NAMANGAN–2024 journal.namdu.uz

14. X.Qosimov “Axborotlashuv sharoitida milliy ong va madaniy identifikatsiya muammolari” Namangan davlat universiteti ilmiy axborotnomasi 2026-1-son NAMANGAN–2026 journal.namdu.uz

15. https://ziyonet.uz/ru